

מכתבים טקטיים

א. דרכים - הפתוחות בפני האויב...

חיים שלום!

אין אנו תוקפים „קרקע“ — אנו תוקפים את האויב, המחזיק בקרקע. לכן צריך השיקול להיות לפי מצב האויב על הקרקע — ולא לפי הקרקע „כשלעצמו“, בלי התלות באויב.

האויב, כגורם בהערכת-מצב אינו קובע את המשימה; הוא קובע את הדרך אשר לפיה נבצע את המשימה. ברור שהאפשרויות הפתוחות בפני האויב תהיינה בין עיקרי-המסיבות המכתיבות את תכנית-הפעולה שלנו. יש לראות את האויב כגורם חי ומשתנה, ולהביאו בחשבון רק בתור כזה. יש לראותו בלתי תלוי, חפשי ובעל רצון משלו. רשאי לבצע את רצונו ואינו מוגבל על-ידי קרפועלה נקוט-מראש. כמונו כן גם הוא חפשי לפעול בגבולות הזמן והמרחב.

אין לבסס תכנית-פעולה על מצב האויב היום דוקא. התכנית צריכה להיות מבוססת על מצב האויב כפי שהוא עלול להיות מחר, שעה שופתח בפעולה נגדו. על המפקד לדעת להשוות את האפשרויות הפתוחות בפני האויב, לפי מצבו בשעת עריכת ההערכה, להתפתחות אפשרויותיו בעתיד — ועל סמך השוואה זו עליו להכין תכנית בת-ביצוע, שתשיג את המטרה אפילו ינסה האויב להפריע לו, ביוזמה משלו.

מן ההכרח, על-כן, ללמוד להעריך את התפתחות אפשרויות-האויב לקראת העתיד. אפשר לעמוד על כך על-ידי שמסיירים סיוור מדוקדק את גייסותיו הקידמיים או מוצבי-השדה שלו, כי בהם תשתקף כל מגמה הגנתית או תוקפנית של הגוף הראשי, ומש-מגמה תוקפנית או הגנתית זו תוסוה בהתאם לפני-הקרקע — אפשר יהיה לעמוד רק על מספר מצומצם ביותר של אפשרויות.

נפוליון, הוא שאמר, בבקרו קשות את יריבו: „תכניות האוסטרים היו מבוססות על דו-חות, שאפילו היו נכונים בשעת עריכת התכנית — הרי חדלו מלהיות מדויקים יום או יומיים לאחר מכן, כשהגיעה שעת-הביצוע.“

תכנית או תימרון חייבים להיות

קיבלתי את מכתבך האחרון והייתי עונה עליו ישירות, אילולא הבהילני ההגיון, שאתה מנסה להכ-ניסו למוחו של האויב, הדומני — גם בלי הסכמתו. דבר זה בולט בעיקר שעה שאתה מטפל ב„דרכים הפתוחות בפני האויב“ ובתכנית שהנה תוצאתם הישירה. אני מסכים לדבריך, שהמשימה של הכוח לא תשתנה, היא החלטית. אולם המבעית בגישתך — הן „הדרכים הפתוחות לגבי האויב“. על-כן אטפל בהן, סעיף סעיף.

תפקידו של המפקד להורות ליחידות-המשנה שלו משימות-תימרון באופן שה„תימרון הכולל“, המסתכם כתוצאה מביצועם של תימרונות-המשנה הללו, יהווה את התימרון הנדרש מכלל היחידה לביצוע משימתה.

תכנית היחידה הגדולה צריכה להיות כזאת, שתאפשר למלא את המשימה הכללית, גם על אף הפרעות האויב, כי תבואנה. במילים אחרות: תכניתה של כל יחידה היא כמעין סיכום לסידרה שלמה של תכניות נפרדות של יחידות-המשנה השונות שביחידת-האם. תימרון של חטיבה יהיה כמעין סיכום של תימרוני כל הגדודים ויחידות הנשק המסייע שהוקצו לאותה חטיבה. במידה שיחולו שינויים בתימרונים המבוצעים ע"י יחידות המשנה ובדרכי התאום ביניהם — כן תשתנה צורתו של התימרון הכללי. אכן, לפי מהותה הרי התכנית היא תוצאה של שיקול האפשרויות: אלו הפתוחות בפניך — מזה, ולאויב — מזה. הדבר המשתנה הרי זה, בעיקר, אפשרות יותיו של האויב, שגם אי-אפשר לך לדעתן בדיוק ובדאיות, כפי שהנך יודע את הדרכים הפתוחות בפניך.

ועוד. ערך הקרקע, קיומו בתורת גורם מותנה במידה שהוא עשוי להפריע או לסייע לאפשרויות הפתוחות בפניך — או בפני האויב. כשלעצמו, הריהו חסר ערך. למכשול-קרקע יש ערך, כשהאויב מפיק ממנו תועלת, מכסה אותו באש — או הופכו למכשול ומכסהו באש. הקרקע ישפיע על תכניתנו רק במידה שהאויב מנצל את הקרקע לטובתו. שכן,

מבוססים על מצב-מציאותי — משוער על יסוד בחינה והערכה מדוקדקת — הצפוי בשעת הביצוע. ל"היה" ואף ל"יש", לא תהיה כל חשיבות אם לא יכילו בחובם גם את הראיה והמושג של ה"עלול להיות".

את כוחות האויב אפשר להעריך על יסוד מצבו הכללי וידיעות עדכניות עליו. ברור הדבר, שאם תעריך את עצמתו על יסוד ידיעות מפוקפקות, תהיה ההערכה מפוקפקת — והתכנית שתקבע כתוצאה-מה, תהא נידונה לכשלון בגלל אי-התאמתה למציאות.

לעומת זאת, אם יינקטו צעדים נכונים לאיסוף ידיעות בדוקות על האויב, בהיקף הולם ובדיוק מכוון סימלי — על ידי סיור, על ידי חקירת שבויים וע"י תצפית כלפי המוצבים הקדמיים, המשקפים את כוונת הכוח-הראשי — אפשר יהיה לערוך רשימה של אפשרויות-הפתוחות-לאויב, שתכלול את כל התכונות האפשריות שלו. — ועל-ידי כך לא נפסח בשעת עריכת התכניתנו אנו, על שום אפשרות.

דרך המחשבה הבונה את התכנית על יסוד מרשגים כגון: "כוונה אפשרית של האויב", "המשימה האפשרית של האויב", "אין זה הגיוני", "אין הערכה נכונה לבינתו של האויב", "זה לא יגרם לנו נזק רב ביותר", "לא הייתי משתמש בתכנית זו, אילו הייתי במקומו של האויב" — אינה נכונה, הואיל והיא מתבססת על ההנחה, כי אפשר, שאדם יהא מסוגל לקבוע את הכוונה ואת המשימה של האויב, וכתוצאה מזה — אף את תכניתו.

כל עוד תכנית-האויב היא רק בגדר מוזימה, וטרם תורגמה לשפת המעשה — אי-אפשר לדעתה, כי הרי ברור, שהאויב ינסה להפתיע; והפתעה ניתן להשיגה, בראש-וראשונה, על-ידי הונאת היריב. גם אם נניח, שהאויב הוא תמים ואינו מסוגל להונאה ויבהיר לנו את כל מזימותיו — מי יבטיח לנו שתכניתו זו תצא לפועל? בהיסטוריה רבות הדוגמות, כשאחד הצדדים אירגן את היערכותו תוך כוונה מפורשת להטעות ע"י כך את היריב; וכן רבות הדוגמות בהן תכניות האויב לא יצאו לפועל בגלל תעיה בדרך, איחור בזמן, קל-קולים בדרכים ובכלי-תובלה, פקודה מגבחה, אסון וכדומה — וע"י כך, דוקא, נוצרה האפתעה (אף שלא-במתכוון) לצד היריב.

האם מסוגל מפקד להכנס לעורו של המפקד היריב ולדעת את תכניותיו? ועד כדי דאות לגבי ביצועו? והרי דבר שהוא הגיוני בעיני האחד עלול להיות מגוחך ביותר בעיני השני.

שתיים הן הסיבות, בגללן לא תוכל לשפוט על תכניות האויב, "לפי הגיון" בלבד:

(א) לעולם לא תוכל לראות את עצמך, "בדיוק" במצבו השכלי והפיזי של האויב.

(ב) ואם אף תוכל לעשות זאת — מנין לך שה-מסקנות שתסיק מתהליך הגיוני של מחשבותיך אתה תזדהינה עם אלו של יריבך? הרי אתם, שניכם — יצורים שונים הנכם.

כיצד תוכל לראות את עצמך ממש, במקום האויב? אתה מכיר את מצבך; אך האם יש לך מושג מה ידוע לאויב על מצבך? והרי ייתכן, שאתה — אינך מחשיב את אשר הוא יודע עליך; ואילו הוא — מחשיבו ביותר. אם אתה מעמיד את עצמך במקום האויב — עליך לשאול תהילה: "עד כמה אני, בתפקיד האויב, ידוע על מצבי?".

כי על כן אין חשיבות מכרעת בכך האם — לדעתך — יהא התימרון המשוער של האויב הגיוני, או בלתי-גיוני; הדבר החשוב הוא האם תימרון כזה הוא אפשרי, או בלתי-אפשרי; — ומה הנם מהלכי-התימרון האחרים, האפשריים לגביו.

אם נבדוק את כל דרכי הפעולה והתימרון הפתוחות בפני אויב, וננתח אותן מבחינה זו — של האפשרי והבלתי-אפשרי — כי אז נוכל להעמידן על מספר מצומצם של תכניות-אפשריות, שלפיהן נוכל לבנות תכנית גמישה כזו, שכל הפרעה מצד האויב לא תוכל לבטל את סיכויי הצלחתה להשגת המשימה.

אני מקוה שעלה בידי להציג לפניך באורח מציאותי את הבעיה — כיצד לראות את האויב, את הקרקע, את משימתך אתה, מבחינת עובדות — ולא לאורו של מה שאתה חושב כי האויב צריך לעשותו, כביכול, כדי שהדעה המוקדמת, אף הנוחה לך, תהיה בת-ביצוע.

שלך,

לוחם

ב. רובה חצי־אבטומאטי מול רובה־השרות הרגיל

חיים שלום!

2. יתרונות.

- א. כלי נשק שעמד במבחנו של שתי מלחמות עולם כמעט ללא שינויים.
- ב. הטוח הארוך נותן לאיש בטחון שיפגע במטרות מסוימות אף מעל לטוח של 300 מטר.
- ג. כלי־נשק חזק, העומד בפני טלטול ומכות וחפשי כמעט ממעצורים.
- ד. הכידון הנוכחי המותקן על אמיר־שלי־הרובה — עושה גם כלי־נשק לקרב־במגע־במהדק — וגם לכלי־נשק שקט, לקרבות לילה.
- ה. תחמושת אחידה לו עם זו של המקלע הקל והבינוני — והרי זה פותר בעיות למכביר בתחום הייצור והאספקה.
- ו. מטרת־היריה היא להרוג, תוך בזבוז מינימלי של תחמושת. עקרון זה — ניתן לקיימו ע"י שימוש נכון ברובה.
- ז. שימוש פשוט וגוח בכִּוְנוֹת לעומת כִּוְנוֹת הנשק האבטומאטי.
- ח. ע"י הוספת מדוכה — נוח לירות רימונים לטוחים העולים על טוח הטלת הרימון ביד.

ב. הרובה החצי־אבטומאטי.

1. מגבלות.

- א. אף האיש המאומן ביותר יורה ברגעים מסור־מים אש־מהירה ללא צורך. התוצאה — בזבוז תחמושת. דבר שיביא — בהמשכו — להכרח בייצור מוגבר יותר, לריכוז קשייה של האספקה והגדלת מטענ־האישי של החייל.
- ב. לנשק אבטומאטי ישנם מעצורים, שבדרך כלל מתרחשים — למרבה־הפגע — ברגעים החיוניים ביותר להפעלתו, או בעת ביקורו של קצין גבוה, שר־ממשלה וכיו"ב.
- ג. להתקפת־נגד בהגנה — או בעת הסתערות — זקוק חיל־הרגלים לנשק יעיל לקרב־מגע, אשר לו עתודת־אש. עם זאת, בשני המקרים דרושים כלי נשק לטוח ארוך — ודבר זה מבוצע ע"י המקלע.

1. יתרונות.

- א. נשק אבטומאטי מאפשר לפתח את המהירות בקרב, שהנה חיונית לרובאי — מאחר שיוכל לירות מהרה יותר כדי להרוג את אויבו בקרב.
- ב. קל יותר לחזור ולכִּוְנוֹ למטרה לאחר שירה, הואיל ותקטן התנועה לאחר כל יריה.

כל נשק שאנו רוצים להכניסו לצבא צריך שיהא מושתת על טיפוסי הנשק המצויים בידי האויב — או שאפשר שיהיו בידינו, ברגע פרוץ מלחמה, — כמיטב הידיעות שבידינו.

משימתו של חיל־הרגלים בקרב — היא להתקרב אל האויב ולהשמידו. לכן, יש לתת לו כלי־נשק, שיאפשר לו את ביצוע תפקידו זה במכסימום־יעילות עמינימום־אבידות.

הבה ונתעכב היום על הרובה החצי־אבטומאטי מול רובה־השרות, ונבדוק כל אחד משני טיפוס־ייסוד אלה בהתאם ליתרונותיו ומגבלותיו כאחד, — לאור משימתו של חיל־הרגלים.

א. רובה־השרות.

1. מגבלות.

- א. כלי נשק כבד־יחסית ומגביל על־כן את ניידות הרובאי.
- ב. צריך לטענו ולכִּוְנוֹ מחדש לאחר כל יריה. — לפיכך גוזל־זמן ועלול לגלות את היורה, בגלל התנועות הכרוכות בכך.
- ג. בהגנה אינו עשוי ליצור כמות אש כבדה בטנח־קרוב, ולכן אינו מאפשר לרובאי להפתיע או לגרום אבידות ניכרות לאויב כמו בכלי־הנשק האבטומאטיים.
- ד. הואיל ומדי־פעם יש לחזור ולדורכה, ומחסניתו מוגבלת בקיבולה, נמצא שהשילוב "כדור" ג, "כידון" בהסתערות אינו מוצלח ביותר.

ה. בגלל אורך־הקנה ומשקל־הרובה קשה לבצע ביעילות יריות־חתף למטרות־פתע, המזדמנות בִּטּוּחַ אקרוב.

ו. אינו מותקן ליצירת עדיפות־אש בכל טוּחַ כמו הנשק האבטומאטי — שעה שהכרחי הנצחון בקרב־האש נגד האויב.

ז. התקנת הכידון משפיעה על הכיוון, ומאחר שהתאמת הכידון שונה לגבי כל רובה — אין נקודת־פגיעה ממוצעת אחת לכולם. את הסיבוכים הכרוכים בכך לא יקשה להסביר לכל חייל, אולם קשה־יקשה לתרגלו להתגבר עליהם.

סיכום :

נראה לי לאור ההערות דלעיל, שהרובה החצי אבטומטי עשוי לרשת בצבאות את מקומו של הרובה הרגיל. מלחמת-העולם השנייה — ומלחמת השחרור שלנו — הוכיחו שברוב המקרים אין ערך ליריות בטוחים העולים על 300 מטר.

יש להניח שהנשק-המסייע האורגני של חיל-הרגלים ישופר כדי לתת סיוע קרוב יעיל יותר מהנוכחי. ונוסף לזה — נשק מסייע שמחוץ ליחידות-הרגלים, כארטילריה וכו', יכול גם הוא לספק סיוע קרוב יעיל.

הכידון הקצר, ופיצויו ע"י עצמת האש היתרה — לא יפחיתו את ערכו של הכידון כנשק קרב-מגע בהסתערות ובפעולות-ביעור.

אולם, אם יהיה הרובה החצי אבטומטי כבד מהרובה הרגיל — ערכו יפחת.

צריך יהיה להדגיש באימונים הדגשה יתרה את —

א. החסכון השקול בתחמושת.

ב. בקרת-האש ומשמעת-האש הנחרצת.

ג. בחירת-הזמן והמקום הטובים ביותר לפתיחת אש בהגנה.

לוחם

ג. מציאותו של נשק קל-יותר — תגביר את כושר התמרון וביצוע הפעולה המהירה, החשובים ליצירת הפתעה. הוא נוח לתפעול מהיר, וע"י זה גדלים סיכויי הפגיעה במטרות-פתע ומטרות-נעות. כלי זה נוח יותר ללחימה בשטח סגור או בנוי.

ד. את עיקר האימון בנשק ניתן לרכז לאש מהירה ומדויקת וניתן, איפוא, לחסוך בזמן המוקצב כדי ללמד את החייל לירות אש מהירה.

ד. הכידון הקצר — יפוצה בתגבורת עצמת-האש*.

ה. ביכולתו ליצור כמות-אש גדולה יותר מהרובה הרגיל — יש בו משום עוז רב בגסיבות הבאות :

1) ביריותיו לתוך מסך-עשן, שכן אשו תהא יעילה יותר מאש הרובה-הרגיל, כי בין כך ובין כך אי-אפשר לירות אש מכוונת אל אויב הנע בחסותו. — ואילו אשו תהיה רבה וצפופה יותר.

2) במארבים.

3) בשעת התקדמות לשם הסתערות, בעיקר כשהפתעה אינה מובטחת עוד.

4) בהגנה — לאחר נצירת-האש, עד אשר האויב יהיה בטוח-הריגה קצר.

ג. טכניקה של שאילת שאלות

מתי לשאול? מה לשאול? וכיצד לשאול? — אלה הם שיקולים רבי חשיבות לכל מדריך.

שני טיפוסים-מדריכים הם — המדבר הרבה והמדבר מעט. הראשון — משעמם את חניכיו בהרצאתו הנמשכת והולכת; ואילו הטיפוס השני — מנחה את היחידה המודרכת ומדבר לעתים רחוקות. הראשון — ממית את התלהבות חניכיו; והשני — מחנכם, ע"י הוראתו ההגיונית והמחור שבת. תפקידו של המדריך הוא להסביר לחניכים את אשר אינם יכולים להבין ובעת-זעזוע-אחת לדובב אותם: על ההתרשמויות שקיבלו מתוך לחצת-הלימודים ועל אלו שרכשו בעת-ההדרכה.

שלוש מטרות לשאילת שאלות :

א. בוחן הידיעות. — בחינת כושר הזכירה-ההבנה, הקליטה וההטמעה של החניך — ע"י שאלות בעלי-פה ובכתב.

אל : מדריך.
מא" : לוחם.

מכתב זה נשלח אליך כדי שתוכל לבקר את עצמך ולתקן את ה"טכניקה" שלך של שאילת שאלות. הוא נכתב לאחר לימוד בעיה זו ונשלח אליך — כדי שתשכיל ללמוד את הלקח הצפון בו, ותוכל בהתאם-לכך להיטיב ולהדריך את חניכך.

שאלת שאלות הנה חלק חיוני בהדרכה, אולם חלק קשה ויש בה משום אמנות עדינה.

חברים כנים לו למדריך בענין זה — ושמותיהם :

מי ?

מה ?

כיצד ?

למה ?

מתי ?

היכן ?

* עמ' 204, הכרחי שהכידון של הרובה החצי-אבטומטי ייבטח, שלא יפגור אחר יעילות כידונו של הרובה החצי-אבטומטי.

ב. אמצעי לפתח נושא. — זוהי דרך יעילה לפיתוח נושא חדש. שורה של שאלות שהוכנו מראש הכנה מדוקדקת מכוננת את הלך-מחשבתו של החניך ומנחה את מוחו לסדר-מחשבה רצוי, כדי להכשירו לגלות עובדות חדשות. שאלות הקשורות זו בזו, והן מעוררות בניסיונם של החניכים, מביאות אותם לידי היכולת, "לראות" מצב מסוים המוצג בפניהם כמציאות.

ג. שאלות לפיתוח אישיות החניכים. — היינו: שאלות כאלו, אשר נוסף לכך שהן מקיימות את האמור לעיל — הריהן מכוננות גם לטפח את הבטחון העצמי של החניך.

המדריך — שומה אליו, איפוא, לצור את שאלותיו כך, שיניעו את החניכים לחשוב מחשבה עצמאית ולגלות עובדות חדשות.

השאלות לבחינת ידיעות — צריך שתהיינה מפורטות מעיקרן ויש להציגן בשפה ברורה. הרבה שאלות נוטלות יומה מהחניכים. המדריך השואל שאלות שאינן שקולות ומחושבות מראש יביא לידי מתן תשובות רעות של החניכים. וכן דרושים הבחנה רבה ושיקול מחושב לגבי הצגת שאלות שמטרתן להציג נושא חדש.

ארגון טוב ומכונן של שאלות בהתאם לחשיבותן וסדרן, צריך להיות שאיפתו של כל מדריך. אולם, דבר זה בלתי אפשרי ללא ידיעה יסודית ומקפת של טכניקת שאילת שאלות והטכניקה של אורחות-ההדרכה.

רמה גבוהה עוד יותר של מומחיות דרושה כדי לטפל בשאלות שמטרתן לפתח את העצמאיות של החניכים. המדריך צריך לדעת לא רק את הנושא, אלא גם את נסיון-העבר של חניכיה, ולהעריך הערכה ברורה את כושר הבנתם ורמתם השכלית הנוכחית. — רק אז יוכל למלא כהלכה את המשימה הנעלה שהוטלה עליו, לאמור: הנחלת תכונות כושר-הגיהוג לחניכיו. וניתן לומר: מדריך טוב מעצב את מערכת שאלות-המדריכות לחניכיו תוך סיפוק ז, שמחת יצירה", מעין אלו אשר הם בהם אמן שעה שהוא מחזיק במכשיריו ועושה במלאכתו.

אל תניח לאנשי הקבוצה המודרכת לדעת אל מי בתוכה מכוננת השאלה במיוחד. הצג את השאלה בפני כולם. שכן אם תדע היחידה אל מי מכוננת השאלה, איהו ההניך העתיד להשאל — לא יטריחו עצמם יתר החניכים לחשוב ולמצוא תשובה, אלא יראו עצמם פטורים מכל ה"שיגרושיח" הוה עד בוא

תורם. או שבמצב הטוב ביותר — יחשבו על דברים אחרים. השאלות צריכות להיות ברורות, מדויקות, ניתנות להבנת החניכים ולא כלליות מדי (כגון: "מה למדנו בשעור זה?" או — "מה כתוב בפקודות מטכ"ל ז" וכו'). שאלות בלתי-ישירות אינן לשאל. ואין להסתפק בקבלת תשובות מהחניך המוצלח ביותר. יש לאפשר לכל חניך לענות על השאלה. שאם-לא-כן יאבד הענין בשעור לאלה שלא יישאלו, יפגע כבודם העצמי, יעורער בטחונם-בעצמם, ויחשבו את המדריך לבלתי-הוגן. לאחר שנשאלה השאלה יש לתת שהזק להבנתה הנכונה ולמחשבה על התשובה שיש להשיב. צריך שתורגש ביחידה איררה מחושמלת של ציפיה. יש לעודד תשובות קצרות, ברורות והגיגיות, ולא לעודד תשובות ממושכות, מכילות-סתירות, פלפלניות וחצאית-תשובות. המדריך חייב להיזהר מלהשיב בעצמו במקום החניך. על החניך להתאמץ ולהשיב את התשובות בשלמותן. יש ללמדם לבטא את אשר הם חושבים, ולעודד את הבינוניים וה"שקטים" שביניהם. הזמן שיוקצב בשעור לשאלת שאלות צריך שיעסיק את החניך בשלמות. ואלה הנותנים תשובות טובות ירכשו אזי רגש של התקדמות והישג.

ע"י חיזוק הזכרון ופיתוחו אצל החניך, ע"י ביסוס החומר החדש שנלמד — עשויה מערכת-השאלות לגלות כשרונות מסויימים אצל החניך. כך ילמדו החניכים כיצד לחשוב, לדבר ולסגל לעצמם ידיעה בנושאים חדשים.

יסוד חשוב בהדרכה היא הדרכת-החניך — לנסח את דבריו בדייקנות, בהירות, בלא-חשש. ערכן של הידיעות מתמעט ביותר בהעדר-הכשרון לנסח דברים כהלכה. הדרכת החניך להשיב תשובות לשאלות — תורמת גם בענין זה תרומה נכבדה.

וגם זאת — פרשת השאלות והתשובות מביאה את החניך לראות את הצדדים והבחינות השונות שבבעיה. ע"י כך מתפתחת בו מידת הסובלנות והנכונות — שיש להוסיף ולתפחן — להקשיב לדעת הזולת. לדבר זה נודעת גם חשיבות חברתית, ואף שכלית, יתרה.

מדריך הנאמן למקצועו חייב, איפוא, לאמן עצמו באמנות שאילת השאלות.

ואכן, "לדעת כיצד לשאול — הוא לדעת כיצד ללמד".

לוחם